

ADATOK A ZSOMBÓI LÁP FAUNÁJÁHOZ

Írta: MUHY JÁNOSNÉ és PÁLFI GYÖRGY

A zsombói lápterület faunájának a tanulmányozását tanszékünk 1956. januárjában kezdte meg. A láp Zsombó község határában, a Szeged—Forráskút országút mentén, Kiskundorozsmától 8 km-re terül el. A zsombói láp 2—4 m magas buckavonulatok között alakult ki. Ma apró, lefolyástalan mélyedések sora. Ezeket a sekélyvizű, az állapokra jellemző növényekkel gazdagon benőtt mélyedéseket nagyjából vegyes lomberdő és ültetett fenyőerdő övezi. A lápterület az említett erdőkkel együtt 36 kat. hold kiterjedésű.

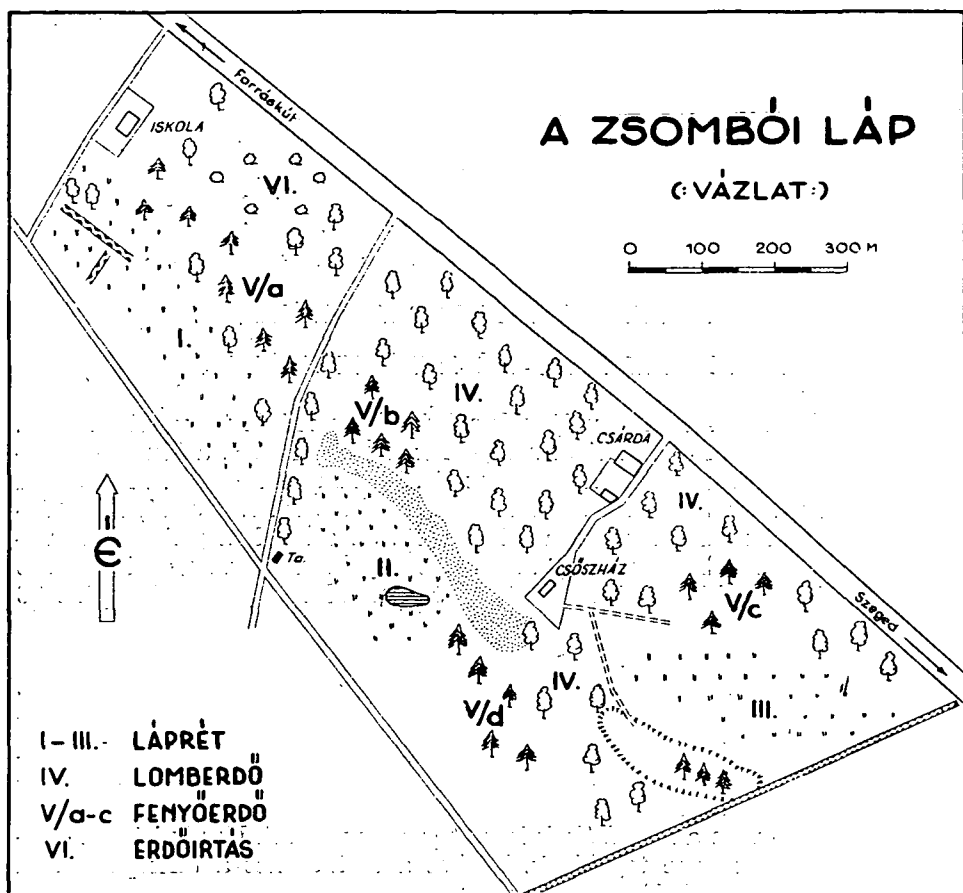
A területen a kialakult biotópok három csoportba sorolhatók: *láprét, erdő és szárazrét*. A terület jellegzetes biotópjait az 1. ábra tünteti fel.

A *láprétek*. A zsombói láp jellegzetes *síkvidéki láp* (állap), amelynek a növényzetét nagyjából gyékény, sásfélék, fűvek és lombosmohok alkotják. A növényzet kisebb nagyobb csoportokba tömörülve az állapokra jellemző zsombékokat alkotja. Ezek a zsombékok néhol 60—80 cm magasak. A láp vize a zsombékok között gyűlik meg. A láprét három egymástól különálló részre tagolódik. Ezeket a területeket a térképvázlaton római számokkal (I—III.) jelöltük meg.

I. sz. láprét. A három lápterület közül a legnagyobb kiterjedésű. Rajta északnyugat-délkeleti irányban kb. 1,5 m széles és 1 m mély árok húzódik, amelynek más felszíni vízzel nincs összeköttetése. Ebben az árokban még a legnagyobb szárazság idején is van víz. A víziszervezetek ilyenkor erre a területre húzódnak vissza. Az árok vizében igen nagy tömegben tenyészik a *Nymphaea alba* L.

Az I. sz. láprét vize sok vasat tartalmaz. A növényeken és az állatokon vastag bevonatokat képeznek a vasbaktériumok. Ugyanitt figyeltük meg azt is, hogy helyenként a vízen nagy olajfoltok vannak. A víz különös hidrográfiai sajátossága az is, hogy 1956. februárjában, amikor a levegő hőmérséklete -22°C volt, nem fagyott be.

II. sz. láprét. A lápterület középső, a dűlőút és az erdészház között elterülő része. A zsombói lápterület legmélyebb fekvésű pontja. Amíg az I. sz. láprét területén csak cserjék és sásfélék fordulnak elő, addig a II. sz. láprét területét fű-, nyír-, nyár- és tölgyligetek teszik változatossá. Ezen a területen nagyobb kiterjedésű nyílt víz a tavaszi hóolvadások és esőzések idején van. Állandó víz csak a térképvázlaton vonalkákkal meg-

1. ábra.

jelölt részen található. Ez a teknőszerű mélyedés mintegy 80 m² kiterjedésű, helyenként 100–120 cm-es zsombékokkal. (2. ábra.)

III. sz. láprét. Az erdészháztól délkeletre három magasabb homokbucka között terül el. Megközelítőleg azonos kiterjedésű az I. sz. lápréttel. Hidrográfiai tekintetben az I. és a III. sz. láprét sok hasonlóságot mutat. Helyenként itt is tapasztaltuk a vasbaktériumok és az olajfoltok jelenlétét. A III. sz. láprét területét részben lomblevelű, részben pedig tűlevelű erdők veszik körül. (3. ábra.)

A területen előforduló erdőket három csoportra osztjuk. A térkép-vázlaton IV–VI. sz. terület.

IV. sz. erdő. Lomblevelű fák alkotják. Ez az erdő övezi a II. és a III. sz. lápréteket.

V. a–d. sz. erdő. Tűlevelű erdő. A láprétek és a lomberdő között kisebb nagyobb foltokban telepített fenyőerdő. Mind a három láprét mellett megtaláljuk.

2. ábra.

3. ábra.

VI. sz. erdő. A láprétektől legtávolabbra eső, bozotos, cserjés, erdő-irtásos terület.

A zsombói láp területén 1956-ban begyűjtöttünk, illetőleg megfigyeltünk 117 állatfajt. Ebből:

CNIDARIA	1
PLATYHELMINTHES	2
ANNELIDA	6
ARTHROPODA	
<i>Diplopoda</i>	1
<i>Chilopoda</i>	1
<i>Odonata</i>	7
<i>Dermatoptera</i>	1
<i>Coleoptera</i>	21
<i>Macrolepidoptera</i>	18
<i>Rhynchota</i>	8
MOLLUSCA	15
VERTEBRATA	
<i>Pisces</i>	2
<i>Amphibia</i>	5
<i>Reptilia</i>	3
<i>Aves</i>	24
<i>Mammalia</i>	2

A részletes fajlista a következő:

CNIDARIA.

Chlorohydra viridissima L. — 1956. V. 4. I. sz. láprét.

PLATYHELMINTHES.

Turbellaria.

Planaria torva M. SCHULTZE. — 1956. IV. 2. II. sz. láprét teknője.

Dendrocoelum lacteum Oerstedt. — 1956. IV. 2. II. sz. láprét teknője.

ANNELIDA.

Oligochaeta.

Stylaria lacustris L. — 1956. VIII. 3. — I. sz. láprét.

Chriodrilus lacuum HOFFM. — 1956. V. 4. I. sz. láprét zsombékja.

Lumbricus rubellus HOFFM. — 1956. V. 4. I. sz. láprétet övező erdő.

Octolasion transpadanum ROSA. — 1956. V. 4. I. sz. láprétet övező erdő, avarából.

Hirudinoidea.

Hirudo medicinalis L. — 1956. IX. 8. I. sz. láprét árka.

Haemopsis sanguisuga L. (*Aulostoma gulo*). — 1956. IX. 8. I. sz. láprét árka.

ARTHROPODA.

Diplopoda.

Ophiulus fallax MEIN. — 1956. IV. 2. tölgyes erdő avara.

Chilopoda.

Lithobius forficatus L. — 1956. IV. 2. tölgyes erdő avara.

Insecta.

Odonata.

- Calopterix splendens* HARRIS. — 1956. VII. 21.
Lestes barbarus JAHR. — 1956. VII. 21.
Lestes sponsa HANSEN. — 1956. VII. 21.
Aeschna affinis VAN DER LIND. — 1956. X. 4.
Aeschna mixta LATTR. — 1956. X. 4.
Libellula depressa L. — 1956. X. 4.
Sympetrum sanguineum MÜLL. — 1956. X. 4.

Dermatoptera.

- Forficula auricularia* L. — 1956. IV. 2. tölggyerdő.

Coleoptera.

- Carabus ulrichi* GERM. — 1956. X. 4. túlevelű erdő (V/d).
Laccophilus obscurus PAUR. — 1956. X. 4. I. sz. láprét.
Rhantus punctatus GEOFF. — 1956. X. 4. III. sz. láprét.
Rhantus notatus F. — 1956. X. 4. I. sz. láprét (árok).
Colimbetes fuscus L. — 1956. X. 4. I. sz. láprét (árok).
Eriglenus undulatus SCHRK. — 1956. X. 4. I. sz. láprét.
Acilius sulcatus LEACH. — 1956. X. 4. I. sz. láprét.
Cybister lateralimarginalis DEG. — 1956. X. 4. I. sz. láprét (árok).
Dytiscus dimidiatus BERGSTR. — 1956. X. 4. I. sz. láprét.
Dytiscus circumflexus FBR. — 1956. X. 4. I. sz. láprét.
Dytiscus circumcinctus AHV. — 1956. X. 4. I. sz. láprét.
Hydrous piceus L. — 1956. X. 4. I. sz. láprét.
Hydrous atterimus ESCHESCH. — 1956. X. 4. I. sz. láprét.
Hydrophylus flavipes STEV. — 1956. X. 4. I. sz. láprét.
Hydrobius fuscipēs L. — 1956. X. 4. I. sz. láprét (árok).
Melolontha melolontha L. — 1956. VIII. 3. I. sz. láprétet szegélyező fasor.
Poliphylla fullo FABR. — 1956. VIII. 3. I. sz. láprétet szegélyező fasor.
Amphimallus solstitialis L. — 1956. VIII. 3. I. sz. láprétet szegélyező fasor.
Anisoplia austriaca FABR. — 1956. VIII. 3. I. sz. láprétet szegélyező fasor.
Anomala vitis FABR. — 1956. VIII. 3. I. sz. láprétet szegélyező fasor.
Potosia seruginosa DR. — 1956. VIII. 3. I. sz. láprétet szegélyező fasor.

Macrolepidoptera.

- Vanessa (Pyrameis) atalanta* L. — 1956. VII. 21.
Vanessa (Pyrameis) cardui L. — 1956. IX. 8.
Aglais (Vanessa) urticae L. — 1956. VII. 21.
Nymphalis (Vanessa) io L. — 1956. IX. 8.
Lycæna (Chrysophanus) dispar HW. — 1956. VII. 21.
Lycæna (Chrysophanus) phthaeas L. — 1956. VII. 21.
Papilio machaon L. — 1956. V. 4.
Pieris brassicae L. — 1956. IX. 8.
Pieris rapae L. — 1956. IX. 8.
Pontia daplidice L. — VI. 3.

Colias hyale L. — 1956. IX. 8.
Colias croceus FOURE. — 1956. X. 4.
Carcharodus alceae EP. — 1956. VII. 21.
Hesperia (Erynnis) comma L. — 1956. VIII. 8.
Ocheodes (Augiades) senatus BREHM. (*sylvanus* ESP.). — 1956. VII. 21.
Limantria dispar L. — 1956. VII. 21.
Phalera bucephala L. 1956. VII. 21.
Stilpnolia salicis L. — 1956. VII. 21.

Rynchota.

Ranatra linearis L. — 1956. X. 4. I. sz. láprét árkából tömegesen.
Nepa rubra L. (*cinerea* auct.). — 1956. X. 4., XII. 18. I., III. sz. láprét.
Notonecta glauca L. — 1956. X. 4. — I. sz. láprét árkából tömegesen.
Corixa punctata ILL. (*geoffroyi* LEACH.) — 1956. X. 4. I. sz. láprét árka.
Neucoris cimicoides L. — 1956. X. 4. I. sz. láprét árkából.
Gerris odontogaster ZETT. — 1956. XII. 18. III. sz. láprét.
Eurygaster maura L. — 1956. XII. 18. fenyőerdő (V/c).
Eurydema olerace a L. — 1956. X. 4. fenyőerdő (V/d).

MOLLUSCA

Viviparus viviparus L. — 1956. X. 4. I. sz. láprét.
Limnaea stagnalis L. — 1956. X. 4. — I. sz. láprét.
Stagnicola palustris O. F. MÜLLER. — 1956. VIII. 3., X. 4. I. sz. láprét.
Radix ovata DRAPARNAND. — 1956. X. 4. I. sz. láprét.
Planorbarius corneus L. — 1956. VIII. 3., X. 4., I., II., III. sz. láprét tömegesen.
Bythinia tentaculata L. — 1956. X. 4. I. sz. láprét.
Anisus planorbis L. — 1956. VIII. 3., X. 4. I., II., III. sz. láprét.
Succinea oblonga DRAPARNAND. — 1956. X. 4. I. sz. láprét.
Limax maximus L. — 1956. IX. 3. IV. sz. erdő.
Monacha cartusiana O. F. MÜLLER. — 1956. XII. 13. I. sz. láprét.
Cepaea vindobonensis C. PFEIFFER. — 1956. VIII. 3. szárazrét
Helix pomatia L. — 1956. VIII. 3. szárazrét
Helix lutescens ROSSMÄSSLER. — 1956. X. 4. fenyőerdő (V/d)
Helix cincta O. F. MÜLLER. — 1956. X. 4. I. sz. láprét feletti szárazrét
Helix secernanda ROSSMÄSSLER. — 1956. X. 4. szárazrét.

VERTEBRATA.

Pisces.

Misgurnus fossilis L. — 1956. X. 4. I. sz. láprét (árok) 2 db.
Carassius vulgaris Nilson. — 1956. X. 4. I. sz. láprét (árok) 30 db.

Amphibia.

Triturus cristatus LAUR. — 1957. I. 15. II. sz. láprét.
Bombina bombina LAUR. — 1956. XII. 18. III. sz. láprét.

Bufo viridis viridis LAUR. — 1956. X. 4. fenyőerdő (V/d).
Hyla arborea arborea LAUR. — 1956. X. 4. III. sz. láprét.
Rana esculenta L. — 1956. X. 4. I. sz. láprét.

Reptilia.

Emys orbicularis L. — 1957. I. 15. I. sz. láprét.
Lacerta agilis L. 1956. X. 4. szárazrét.
Natrix tessellatus LAUR. — 1956. X. 4. fenyőerdő (V/d).

Aves.

Larus r. ridibunda L. — 1956. X. 4. I. sz. láprét szélén 3 példány.
Vanellus vanellus L. — 1956. V. 3. I. sz. láprét, 1 példány.
Gallinula chloropus L. — 1956. V. 3. III. sz. láprét, 1 példány.
Streptopelia t. turtur L. — gyakori, egész éven át megfigyelhető.
Phasianus colchicus L. — 1957. I. 15. VI. sz. bokros területen 1 kakas, 3 tyúk.
Accipiter nisus L. — 1957. I. 15. a terület felett.
Cuculus canorus L. — kora tavasztól késő őszig állandóan megfigyelhető.
Picus v. viridis L. — több ízben figyeltük meg különösen a vízparti fákon.
Dryobates major sp. L. — 1957. I. 15. sz. láprét ligeteiben.
Upupa e. epops L. — a VI. sz. erdőirtásos területen fiatalok is
Coracius g. garrulus L. — az erdőszélén 1 példány
Pica p. pica L. — gyakori az erdő területén, 2 fészkelőhely
Sturnus v. vulgaris L. — az egész területen
Oriolus o. oriolus L. — az egész területen
Corvus frugilegus L. — egész éven át gyakori
Passer m. montanus L. — egész éven át több példányt figyeltünk meg.
Carduelis carduelis L. — az V. sz. fenyvesben 1 pár
Alauda arvensis L. — 1956. IV. 3. 1 példány a terület felett
Parus m. major L. — gyakori, különösen a téli hónapokban van sok
Lanius c. collurio L. — 1956. XII. 18. V/a fenyvesben 1 példány
Turdus m. merula L. — 1956. V. 3. az erdészház udvarán 1 példány
Turdus pilaris L. — 1957. I. 15. az útmenti lomblevelű fákon.
Troglodytes troglodytes L. — 1957. I. 15. I. sz. láprét bokrain
Hirundo r. rustica L. — a nyár folyamán gyakori volt az egész terület felett.

Mammalia.

Lepus europaeus PALLAS. — 1957. I. 15. VI. sz. bokros területen
Arvicola terrestris L. — 1956. VIII. 3. I. és a II. sz. lápréten. Az I. sz. lápréten a fészket is megtaláltuk.

A fajlistából kitűnik, hogy a zsombói láp területe faunisztikailag gazdag. Ha az eddig begyűjtött fajokat összehasonlítjuk a bátorligeti láp területéről leírt fajokkal, közülük többről megállapítható, hogy azt a bátorligeti láp területéről nem írták le [5]. Ilyen pl. a *Planaria torva*. Zsombón ezt a fajt a II. sz. láprét mélyfekvésű teknőjében sikerült gyűjteni. A zsom-

bói láp területén ezen a helyen nem ritka. Ügyszólván az egész éven át gyűjthető volt. Különösen a tavaszi hónapokban találtuk tömegesen.

Az *Oligochaeta*-fauna Zsombón gazdagabbnak ígérkezik, mint Bátorligeten. Az ott előforduló három fajt eddig Zsombón nem sikerült begyűjteni. Eddig négy *Oligochaeta*-fajt gyűjtöttünk be, amelyek viszont Bátorligeten nem kerültek elő.

A *Hirudineak* közül a *Haemopsis sanguisuga* mind a két lápterületen előfordult, viszont a *Hirudo medicinalis* csak Zsombón került elő. Mind a két faj előfordul az I., II., III. sz. láprét vizeiben. Legtömegesebben azonban az I. sz. lápréten, ahol különösen augusztus hónapban, amikor az alacsony vízállás miatt, csak a térképen jelölt árokban volt víz.

A Bátorligetről ismert *Mollusca*-fajok egyrészét már Zsombón is sikerült begyűjtenünk. Valószínű a két láp limnológiai viszonyai közötti különbség az oka annak, hogy Zsombó területén a *Helix pomatia* törzsalakja mellett, annak három változatát találtuk meg. Ezzel szemben Bátorligetről a törzsalak mellett csak egy változat ismert.

CSONGOR [2] által a zsombói lápon 1934-ben gyűjtött csigafajokat mi is megtaláltuk.

Az általunk gyűjtött és a fajlistákban felsorolt csigafajok nagy számban fordulnak elő a zsombói láp egész területén. Legnagyobb mennyiségben a *Planorbariusok* és az *Anisusok* voltak észlelhetők. Az *Anisusok* háza az I. és a III. lápréten a vasbaktériumok bevonatától egészen vörös-barna színű.

Az *Amphibiák* közül az eddig begyűjtött öt faj Bátorligeten is előfordul. A zsombói lápon az eddig begyűjtött fajok közül legtömegesebben a *Hyla arborea* fordul elő a lápréteken, de gyakori a fák koronáján is. 1956. évi szeptember 8.-i gyűjtés alkalmával egyetlen fűzbokron 17 kifejlett példányt számoltunk meg.

A *Reptiliák* közül a *Natrix tessellatus* Bátorliget területén nem fordult elő. Az állat hazája Dél-Európa, Közép-Európa keleti fele és Nyugat-Ázsia megfelelő öve. Tápláléka vízi állatok (hal, göte, békalarva). Hazánkban nincs egyenletesen elterjedve. Az általunk begyűjtött *Natrix tessellatus* hossza 68 cm.

A zsombói lápról az eddig begyűjtött anyag természetesen még csak a megkezdett munkát tükrözheti. Ennek alapján tehát végső következtetéseket és eredményeket a láp faunájára vonatkozóan nem lehet levonni. A következő évek gyűjtési munkái tárják majd fel részletesebben a zsombói láp még sok értékes adatot ígérő faunáját.

Kár, hogy ez a természettudományos szempontból értékes és szép terület is — mint az ország több helyén — pusztulásra van ítélve. Az érdekes és ritka növényekkel tarkított flórája a rendszeres kaszálás és legeltetés miatt kipusztulóban van. De az 5—6 évvel ezelőtt a tájat díszítő óriás tölgyeket is a meggondolatlan emberi kezek kiirtották. A növényvilág kipusztítása természetesen maga után vonja az állatvilág pusztulását is.

A zsombói láp, amely florisztikailag és faunisztikailag is értékes lápterület, megérdemelné, hogy védett területté nyilvánítsák.

IRODALOM

- [1] *Brehm A.*: Az állatok világa (II. kötet. Budapest IV. kiadás. p. 237—239).
- [2] *Czögler K.*: Adatok a szegedvidéki vizek puhatestű faunájához. (A szegedi Állami Baross Gábor Reáliskola Reálgimnázium LXXXIV. Tanévi Évkönyve 1935.)
- [3] *Csongor Gy.*: Szeged és környéke élővilágának alapvető irodalma. (Szeged, 1954.)
- [4] *Soós L.*: Bátorligeti ősláp Mollusca faunája és az Alföld multjának kérdése. (Alattani Közlemények 25., 1928. p. 103—113).
- [5] *Széekessy V.*: Bátorliget élővilága. (Term. Tud. Múzeum Munkaközössége. 1953. Budapest, pp. 486.)

ДАННЫЕ К ФАУНЕ ЖОМБОВСКОЙ БОЛОТЫ

Мухине, И.Хорват и Д. Палфи

Авторы излагают результаты своих фаунистических собраний и наблюдений, проведенных в 1956 году на альфельдской болоте близ к Сегеду. Изложенных им 117 животных родов указывают на то, что дальнейшее изучение альфельдских болот, составляющее программу труда авторов, обещает быть успешным.

DATEN ZU DER FAUNA DES ZSOMBOER MOORES

von

FRAU I. MUHY und GY. PÁLFI

Die Verfasser bringen die Ergebnisse ihrer in dem in der Nähe von Szeged gelegenen Moore der Tiefebene im Jahre 1956 gemachten Sammlungen und Beobachtungen. Die 117 beschriebenen Tierarten weisen darauf hin, dass die weitere Untersuchung der Fauna der Moore der Tiefebene, die Arbeitsprogramm der Verfasser bildet, vielversprechend ist.